

Lydbogsramme

En fleksibel pædagogisk vejledning til arbejdet med lydbøger

Udskoling

cfu

Lydbogsrammerne er udviklet med inspiration fra serien *Fordybelse i dansk* fra Gyldendal.

Lytteratur i mitcfu.dk – find vej gennem lyden **1b-2e-3a-4b-5c**

1 Vi gør os klar

A Lytteraturkuffert

B Giv lyd

C Lydmosaik

D Lydkæde

E Lyt til et anslag

2 Vi lytter og oplever

A Lydbiograf

B Gå og lyt

C Lyt og tegn

D Lyttebingo

E Lyt på et sted

3 Vi undersøger

A Oplæseren –
de 5 talemomenter

B Lyde i lag

C Giv stemme til en
person

D Lydsnoren

E Ydre og indre
konflikter

4 Vi tolker

A Læseteater

B For- og bagside

C Temasætning

D Stumfilm

E Skab et lyddesign

**5 Vi vurderer og
perspektiverer**

A Mine lyttestrategier

B Danskstik

C Remediering

D Hvis hovedpersonen
var min ven ...

E Anmeld en lydbog

1 Vi gør os klar

A Lytteraturkuffert

Skab forventninger til lydbogen ved at pakke en kuffert med genstande, billeder og ord, som spiller en væsentlig rolle i fortællingen. Afspil også mindst én lyd, som er vigtig i historien. Brug fx Skoletubes lydarkiv "Find the tune". Tal med eleverne om de hypoteser, de får om teksten på baggrund af lytteraturkufferten.

B Giv lyd

Den lydbog, eleverne skal til at læse, har en titel og en forside. Læs titlen højt et par gange, og tal med eleverne om, hvilke lyde titlen og forsiden inspirerer til. I grupper kan eleverne selv skabe lyden, som titlen og forsiden lægger op til. De kan også finde lyden på nettet, fx i Skoletubes lydarkiv "Find the tune" eller på www.findsounds.com. Grupperne deler deres lyde med klassen.

C Lydmosaik

Læreren har klargjort tekststrimler med sætninger fra lydbogen (fx 8-10 forskellige fra første kapitel). Eleverne får hver en strimmel med en sætning. Herefter går eleverne rundt mellem hinanden og siger deres sætning i 2-3 minutter. De kan fx læse sætningen op på 2-3 forskellige måder. Tal efterfølgende med eleverne om, hvilken stemning de kom i af sætningerne. Forventer de nu en spændende, trist eller sjov lydbog eller noget andet?

D Lydkæde

Læreren har klargjort tekststrimler med sætninger fra lydbogen (fx 5-6 forskellige). I en gruppe med 4 eller 5 får eleverne hver en strimmel med en sætning. De siger deres sætninger højt for hinanden i gruppen og diskuterer, hvilken rækkefølge de tror, sætningerne vil komme i, når de lytter til lydbogen. Grupperne gemmer deres løsning, og tjekker under lytningen, om de havde ret.

E Lyt til et anslag

Lyt sammen i klassen til lydbogens anslag (1-2 sider). Tal med eleverne om:

- 1: Hvad lagde de særligt mærke til?
- 2: Hvad VED de nu?
- 3: Hvilke hypoteser fik de om personer, miljø og handling?
- 4: Hvad tænker de umiddelbart om oplæserens stemme og eventuelle lydeffekter?

2 Vi lytter og oplever

A Lydbiograf

Nu skal elevernes indre biograf sættes i spil. Find derfor et sted på skolen, hvor det er muligt at sidde/ligge rart. Sluk lyset, og træk gardinerne for, så elevernes synssans har så lidt at arbejde med som muligt. Luk øjnene, så høresansen skærpes. Når der er helt stille, startes lydbogen.

B Gå og lyt

Alle elever har head set og telefon med i skole. På mitcfu.dk under "Mine materialer" finder eleverne lydbogen, som læreren på forhånd har booket til dem. I par går eleverne nu en tur, hvis længde svarer til lytteopgaven. Undervejs kan de evt. tage noter i form af emojis. Efter turen udfyldes arket **Lydbogskort**, hvor der er fokus på at fastholde handling, personer, relationer og miljø.

C Lyt og tegn

Eleverne gør sig klar med papir og blyant. Mens de lytter til lydbogen, skal de tegne ting, som kan hjælpe dem med at huske de vigtigste elementer ved historien. Det behøver ikke ligne – når bare tegningerne støtter deres hukommelse. De kan evt. bruge hjælpearket **Lyttestriben**. Efter lytningen sammenlignes med en makker, og ting kan tilføjes/udddybes.

D Lyttebingo

Inden lytning af et kapitel får alle udleveret en udfyldt bingoplade, som gennemgås i klassen. Pladen skal bruges til at lytte opmærksomt efter bestemte ord eller elementer ved historien, som læreren på forhånd har valgt ud. Eleverne noterer, om de har hørt ordet og kan forklare sammenhængen direkte på bingopladen, der findes som hjælpearket: **Lyttebingo**.

E Lyt på et sted

Udvælg et oplagt lyttested, som har relation til lydbogens handling. Fx en kirkegård, en skov eller en legeplads. På mitcfu.dk under "Mine materialer" finder eleverne lydbogen, som læreren på forhånd har booket til dem. Tal efterfølgende om, hvordan fx stedets lyde, lugte og synsindtryk bidrager til elevernes oplevelse af teksten.

3 Vi undersøger

A Oplæseren – de 5 talemomenter

Den gode oplæser skal levere en prosodi – det vil sige en fortolkende oplæsning med brug af de 5 talemomenter: Pause, tryk, tempo, styrke og toneleje. Dan grupper á 3, og undersøg et lille afsnit for, hvordan lydbogsoplæseren bruger de 5 talemomenter i sin formidling af teksten (ca. 1 minut). Brug evt. hjælpearket "De 5 talemomenter". Prøv som afslutning at indlæse samme afsnit, hvor eleverne leger med og overdriver talemomenterne.

B Lyde i lag

Før eleverne lytter til lydbogen, skal klassen arbejde med elementerne *oplæserstemme*, *effektlyde*, og *baggrundsmusik*, som læreren har fundet eksempler på. Ved lyttestart får eleverne udleveret et hjælpeark med 3 lydspor: Oplæst handling, effektlyde og baggrundsmusik. Eleverne gør stop, når oplæserstemmen understøttes af andre lyde og noterer i mindst to spor: 1. Handlingen på netop dette sted 2. Den tilknyttede lyd. Efterfølgende diskuteres samspillet mellem lydbilledet og handlingen.

C Giv stemme til en person

I par skal eleverne interviewe en person fra bogen. Den ene elev er læseren, der stiller spørgsmål, den anden elev er personen fra fortællingen. Eleverne forbereder sig ved at beskrive personen med tillægsord og begrunde dem med personens handlinger og udsagn i teksten. Spørg fx:
Hvem er du?
Hvordan har du det lige nu?
Hvad er dit problem?
Hvad ville du gerne have gjort anderledes?
Brug stemmen til at give personen karakter og følelser.

D Lydsnoeren

Læreren hænger en tørresnor op i klassen. Eleverne skriver noter om handlingen på karton/postkort og hænger dem på snoren med klemmer. Husk: Én handling på ét kort. Bagefter samtaler klassen om kortene. Hvad lægger de mærke til? Særlige begivenheder, tekstens komposition og/eller personer, der gennemgår en udvikling.

E Ydre og indre konflikter

Fiktive tekster er næsten altid bygget op omkring hovedpersonens konflikter. **Ydre konflikter** rammer personen udefra: Forbud, begivenheder, prøvelser. **Indre konflikter** er usynlige og finder sted som en splittelse i personens indre: Selvværd, at passe ind, at finde sine værdier.

Med udgangspunkt i elevernes noter fra lyttefasen, tegner de en model over hovedpersonens ydre og indre konflikter.

4 Vi tolker

A Læseteater

Lad eleverne vælge et tekststykke fra bogen af særlig relevans, som de øver som læseteater. Udarbejd eventuelt et oplæsningsmanuskript med ikoner for fx tempo, pause og tryk. Afslut ved at læse uddragene højt som en stafet for hinanden i klassen.

B Forside og bagsidetekst

Når eleverne læselytter møder de i udgangspunktet ikke en forside og en bagsidetekst. Det kan til gengæld blive en opgave efter lytningen. Tal i klassen om og se eksempler på gode forsider og bagsidetekster. Giv dem nu mulighed for at vælge mellem enten at producere en forside eller en bagsidetekst.

C Temasætning

Ofte læser og lytter vi til litteratur i forbindelse med et emne som fx kærlighed.

Men HVAD siger bogen om emnet? Det skal nu formuleres i en temasætning. Modellér et eksempel for eleverne, og lad dem herefter arbejde sammen i grupper om at finde bogens tema-sætninger. Gør det klart, at der findes mange bud.

FX: Den forbudte kærlighed er altid den mest spændende.

D Stumfilm

Når lytningen er slut, skal eleverne i grupper vælge en af scenerne fra bogen og spille den som stumfilm for klassen. De skal tænke over, hvordan de tydeligt, men uden ord kan gøre det klart, hvem der er hvem, hvad scenen handler om, og hvad der kommunikeres. Eleverne må gerne benytte rekvisitter, og alle grupper modtager respons fra læreren mindst én gang. Gruppen skal også forberede et argument for, hvorfor scenen er så vigtig.

E Skab et lyddesign

Lad eleverne skabe et lyddesign til et kort afsnit i lydbogen – enten forskellige afsnit eller det samme – hvor de med effektlyde og baggrundsmusik understøtter stemningen og handlingen. Det er en mulighed at bruge telefonen til at lave en skærmoptagelse, mens afsnittet i lydbogen afspilles. Videoptagelsen lægges herefter ind i et videoredigeringsprogram, hvor lyd- og billedspor adskilles, og der lægges effektlyde og musik på.

5 Vi vurderer og perspektiverer

A Mine lyttestrategier

Eleverne taler parvis om, hvad der er vigtigt, når de skal lytte og forstå en lydbog. Parvis laver eleverne en tjekliste eller liste med opmærksomhedspunkter, som de deler med resten af klassen. Alternativt kan klassen lave en fælles liste.

B Danskstik

Eleverne skal i par lave et danskstik ved at parre lydbogen med en anden tekst, de har arbejdet med. Det kan være emnet, sproget, personerne, kompositionen, genren eller noget helt andet, der gør teksterne til et "stik". Det kan være en god idé at starte med at brainstorme på tekster, der er arbejdet med i løbet af året, så eleverne kan få øje på de mange muligheder.

C Remediering

Eleverne skal vise deres samlede forståelse af teksten ved at overføre handlingen fra lydbog til et andet medie eller en anden genre. Det kunne fx være tegneserie, graphic novel, artikel, brev, digt eller rap. Læreren kan eventuelt sammen med eleverne udvælge enkelte elementer, som SKAI omtales i de nye tekster. Lav en udstillingsvæg, og præsenter de nye tekster over et par dage. Tal også om, hvad der er sket med fortællingens udtryk.

D Hvis hovedpersonen var min ven ...

Eleverne skal få deres egne holdninger, erfaringer og livsværdier i spil ved at give gode råd til hoved- og bipersoner i teksten. Alle elever udvælger sig tre af de fiktive personer og afslutter følgende startsætning:

Hvis jeg var dig, ville jeg ...

Tal om elevernes råd, og kår eventuelt det bedste.

E Anmeld en lydbog

Eleverne laver et kort lydspot, hvor de anmelder lydbogen til andre unge. Tag fx udgangspunkt i disse spørgsmål:
Hvordan skal lydbogen præsenteres for andre unge?
Hvad er de vigtigste emner?
Hvordan vurderer eleverne oplæserens stemme? Brug klip fra lydbogen.

Afslut med at vurdere lydbogen som helhed. Giv evt. stjerner.

cfu

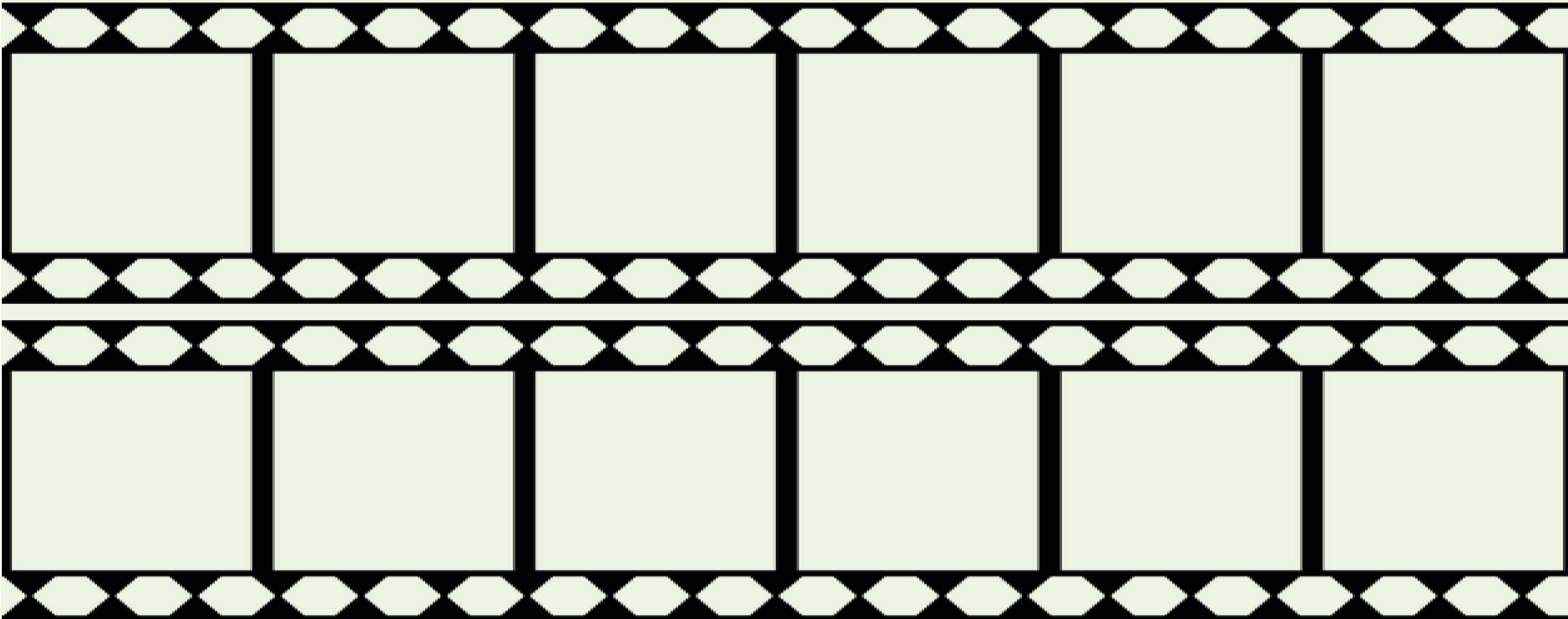
Hjælpeark

Lyttestriben
Lydbogsoverblik
Lyttebingo
De 5 talemomenter
Lyde i lag

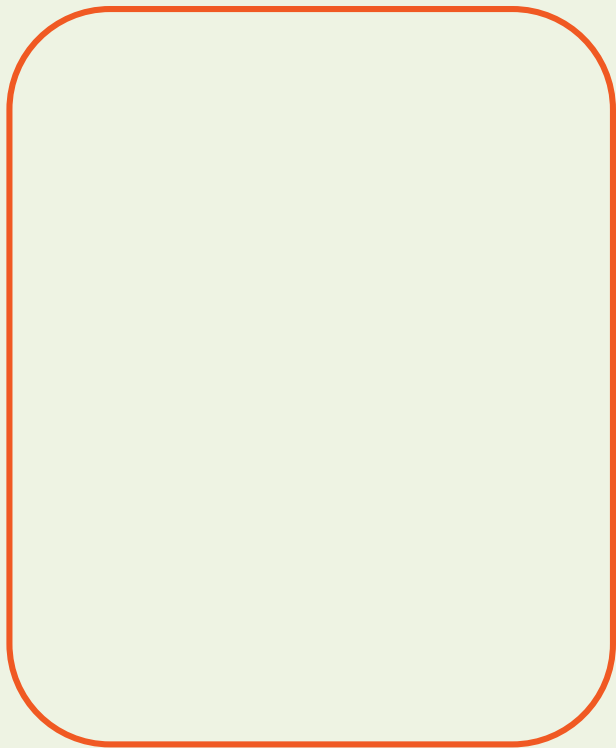
Lytttestriben

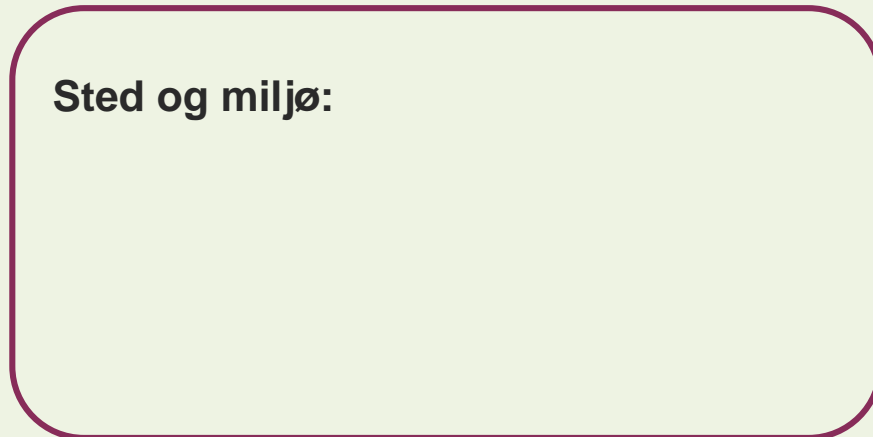
cfu

Lydbogsoverblik

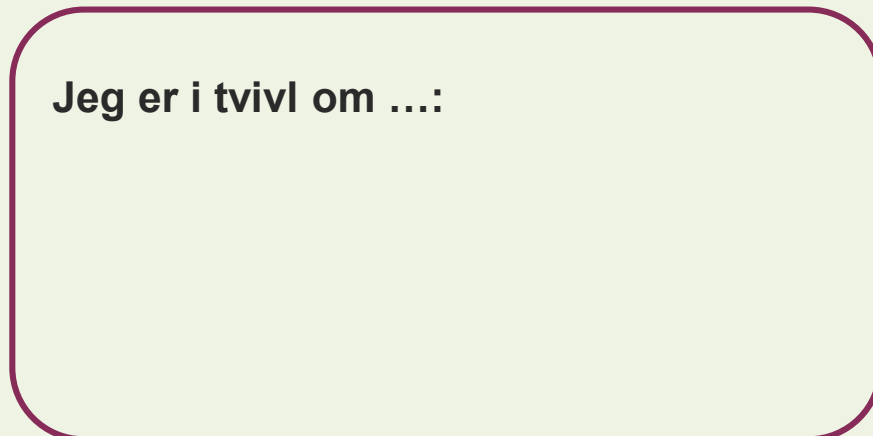
Handling

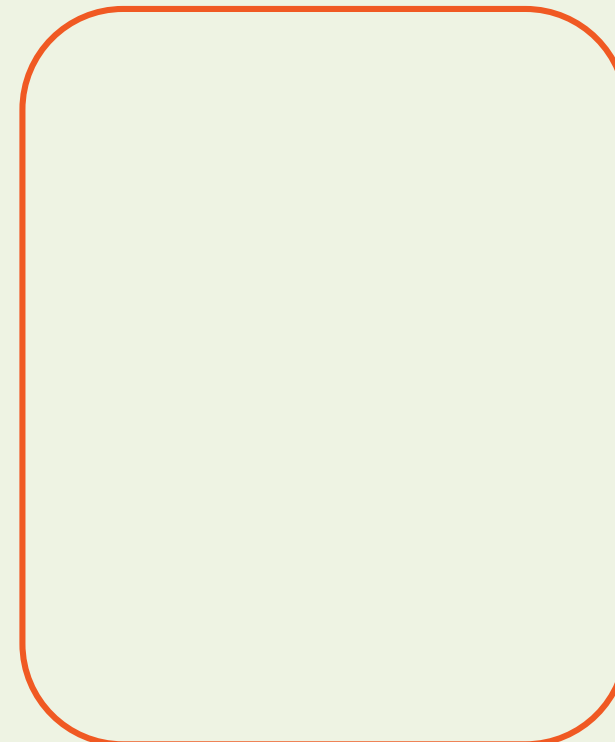
Sted og miljø:

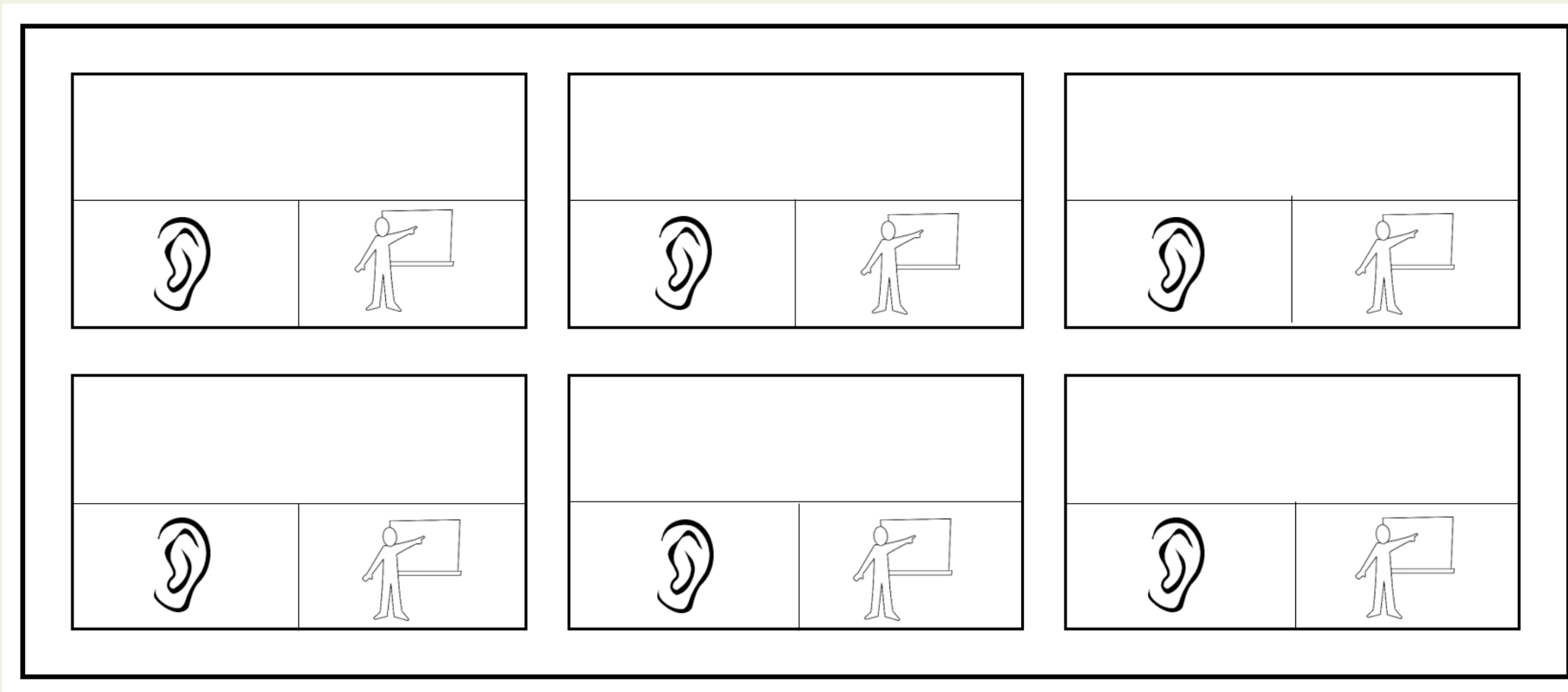
Jeg er i tvivl om ...:

Personer og relationer

Lyttebingo

De 5 talemomenter

Pause

Tryk

Tempo

Styrke

Toneleje

Eksempel og virkning:

Eksempel og virkning:

Eksempel og virkning:

Eksempel og virkning:

Eksempel og virkning:

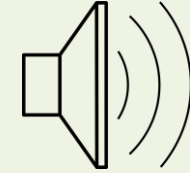
Lyde i lag

Handling

Musik

Lydeffekter

Eksempler på lydbøger til udskolingen

